

Виховна робота в умовах війни: важливі аспекти

Виховна робота завжди була невід'ємною складовою освітнього процесу, а зараз, в умовах військової агресії РФ проти України, її важливість складно переоцінити. Усе, що відбувається зараз – виклик для школи, для вчителів та учнів. Звісно, постає питання: як саме працювати просто зараз, як розставити акценти?

Найважливішими напрямками виховної роботи зараз мають стати:

- психологічна та емоційна підтримка учнів;
- навчання правил поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо);
- адаптація та підтримка учнів-ВПО;
- розвиток критичного мислення та медіаграмотності;
- національно-патріотичне виховання.

Розглянемо кожен із цих напрямків детальніше.

Психологічна та емоційна підтримка учнів

Зараз учні найбільше потребують підтримки та розуміння, академічні успіхи та оцінки відходять на другий план. Той факт, що діти, на жаль, поступово вимушено звикають до нових реалій, не означає, що вони можуть обійтися без підтримки дорослих. Вони як ніколи її потребують. Їм потрібна наша впевненість у тому, що все буде добре, наша стійкість та віра в перемогу навіть у важкі часи невизначеності.

До того ж тепер учитель додатково стає ще й справжнім психологом! Аби впоратися із цим непростим завданням, використовуйте **додаткові матеріали:**

- методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»;
- лист МОН від 29 березня 2022 року «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»;
- Telegram-канал «Підтримай дитину»;
- Стаття «Підтримка учнів в умовах війни: 5 порад учителям»;
- Стаття «Як працювати з учнями, які зазнали психологічних травм»;
- Стаття «Психологічна та емоційна підтримка школярів у воєнний час: ідеї та поради»;
- інтернет-конференція «Психолого-педагогічні засади роботи в кризових умовах».

Проводьте години спілкування у форматі тренінгів, спрямованих на стабілізацію психологічного та емоційного стану дітей, навчайте учнів прийомам, які допоможуть їм швидко опанувати себе у критичних ситуаціях (і, звісно, практикуйте їх самі!). До речі, не обов'язково відкладати тематичні вправи лише до годин спілкування, ви можете виконувати їх разом із учнями на початку чи наприкінці заняття.

- Стаття «5 вправ для підвищення емоційної стійкості учнів»;
- Стаття «Розвиваємо навички керування емоціями: 6 дієвих вправ»;
- Стаття «Саморегуляція психоемоційного стану: дієві прийоми».

Також варто пояснити учням, що всі ми реагуємо на стрес по-різному, тож інколи поведінка навіть рідних може не відповідати нашим очікуванням, а про поведінку сторонніх людей годі й говорити.

ЯКОЮ МАЄ БУТИ РОБОТА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ? ЯК УСЕ ОРГАНІЗУВАТИ ТА ЗРОБИТИ ЦЕ ПРАВИЛЬНО? АДЖЕ ПОТРІБНО ВРАХУВАТИ БЕЗЛІЧ НЮАНСІВ: ХТОСЬ ІЗ УЧНІВ ЗНАХОДИТЬСЯ ЗА КОРДОНОМ, ХТОСЬ БУДЕ ПРАЦЮВАТИ ЛИШЕ ДИСТАНЦІЙНО, ХТОСЬ ПРИЇХАВ ІЗ РЕГІОНІВ, ДЕ ВЕДУТЬСЯ АКТИВНІ БОЙОВІ ДІЇ ТОЩО... У БУДЬ-ЯКОМУ ВИПАДКУ ЗРОЗУМІЛО ОДНЕ: ПІДХОДИТИ ДО ОСВІТНЬОГО І ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ МАЮТЬ ЗМІНИТИСЯ. СТАРІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ БІЛЬШЕ НЕ ДІЮТЬ (АБО ДАЮТЬ ОБМЕЖЕНО). ПОТРІБНО ШУКАТИ НОВІ ІДЕЇ ТА РІШЕННЯ.

Правила поведінки в умовах воєнного стану

Нова реальність диктує нові правила життя. Тепер одне з найважливіших завдань – навчити дітей правилам безпеки, які допоможуть зберегти життя. Школярі мають знати:

- які заборони та обмеження діють під час воєнного стану;
- що таке «тривожна валіза», як її зібрати, що туди покласти;
- як діяти під час повітряних тривог (що робити, якщо сигнал застав удома / на вулиці / в магазині тощо);
- як поводитися під час обстрілів;
- що робити у випадку виявлення вибухонебезпечних предметів;
- як надавати першу домедичну допомогу.

Під час виховних годин не обмежуйтеся лише поданням матеріалу у форматі лекції: на жаль, діти навряд добре це запам'ятають. Тож підготуйте тематичні пам'ятки (їх можна зробити за допомогою Canva: якщо вчитиметеся офлайн, то їх можна роздрукувати та роздати учням, а якщо онлайн – просто надіслати дітям у месенджери), брошури, плакати тощо.

Під час підготовки тематичних виховних годин вам стануть у пригоді **наступні матеріали:**

- брошура «У разі надзвичайної ситуації або війни»;
- стаття «Правила поводження з вибухонебезпечними предметами: як провести виховну годину»;
- поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру»;
- поради від проєкту ВзаємоДія.

Аби діти швидше запам'ятали ці важливі правила, проводьте опитування у форматі онлайн-тестів, разом створюйте тематичні плакати та буклети, запропонуйте виконати кілька навчальних проєктів тощо. І обов'язково зв'яжіться із батьками учнів: вони теж мають розуміти, наскільки важливо навчити дітей базових правил, та зі свого боку стежили за цим.

Адаптація та підтримка учнів-ВПО

Можливо, у вашому класі вже є учні-ВПО, а може вони з'являться на початку нового навчального року. У будь-якому разі потрібно подбати про те, аби вони почували себе в новому колективі комфортно. Для розв'язання цього питання доречно залучити шкільного психолога та соціального педагога.

Звісно, дуже важливо, аби діти з числа внутрішньо переміщених осіб змогли потоваришувати з однокласниками, хоч як би вони не навчалися – онлайн чи офлайн. Контакт із однолітками в будь-якому випадку чинить позитивний вплив та допомагає оговтатися від стресу. Але не менш важливо провести правильну підготовчу роботу з класом, аби школярі зі свого боку теж допомогли новеньким.

Під час роботи вам стануть у пригоді **наступні матеріали:**

- стаття «У нас з'явився учень-ВПО: як познайомити дитину із класом»;
- стаття «Як працювати з учнями, які зазнали психологічних травм»;
- стаття «Три поради для протидії дискримінації та булінгу в школах в умовах воєнного стану»;
- стаття «Дистанційний тимбілдинг: 5 завдань для згуртування класу».

Розвиток критичного мислення та медіаграмотності

Про те, наскільки важливо критично мислити в будь-якій ситуації та володіти навичками медіаграмотності, говорили завжди. І тепер, в умовах війни, ми можемо як ніколи добре бачити всі наслідки активної роботи ворожої пропаганди. Вона приймає різні форми, інколи найнеочікуваніші, але ми маємо бути готові. І маємо навчити дітей теж бачити фейки та пропаганду, адже нерідко вона спрямована саме на молоде покоління, на яке легше вплинути.

У цьому вам допоможуть **наступні матеріали**:

- статті, присвячені різноманітним прийомам для розвитку критичного мислення (їх можна використовувати під час годин спілкування чи навіть безпосередньо під час уроків);
- відеоматеріали (вебінари, інтернет-конференції), присвячені критичному мисленню в освітньому процесі;
- статті, в яких ви знайдете прийоми для розвитку медіаграмотності;
- відеоматеріали (вебінари, інтернет-конференції), присвячені медіаграмотності в освітньому процесі;
- матеріали від національного проєкту з медіаграмотності «Фільтр»;
- курс «Медіаграмотність та критичне мислення: від теорії до практики».

Вчіть школярів довіряти лише офіційним джерелам та завжди перепроверяти інформацію, особливо перш ніж поширювати її. Ми ж не хочемо перетворитися на ще один інструмент ворога в інформаційній війні?

Національно-патріотичне виховання

Тепер, в умовах повномасштабної війни, яку розв'язала рф проти України, вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що зараз ми маємо приділити особливу увагу національно-патріотичному вихованню. Саме тому **надзвичайно важливо**:

1. Проводити заходи національно-патріотичної спрямованості.
 2. Займатися волонтерською діяльністю.
 3. Розповідати дітям про українську культуру.
 4. Влаштовувати акції пам'яті.
 5. Проводити години спілкування, присвячені війни рф проти України.
 6. Створювати навчальні проєкти, присвячені борцям за незалежність та свободу нашої країни.
 7. Організовувати зустрічі із ветеранами АТО, ООС та війни рф проти України.
- Стежте за тим, аби заходи були позбавлені проявів шароварщини та надмірного пафосу – він надто часто сприймається як нещирість, а діти гостро на це реагують. Краще говорити із дітьми щиро та відверто, це допоможе їм зрозуміти важливі речі.

Під час роботи вам стануть у пригоді **наступні матеріали:**

- Концепція національно-патріотичного виховання;
 - заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання;
 - стаття «Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання: основні заходи та цікаві моменти»;
 - стаття «Розвиваємо громадянську компетентність школярів: неординарні ідеї та корисні лайфхаки»;
 - інтернет-конференція «Формування громадянської компетентності на різних уроках»;
 - стаття «Уроки історії для класного керівника, або як відзначити в школі пам'ятні дати, щоб учні не були байдужими»;
 - стаття «Сучасне патріотичне виховання в Україні та світі»;
 - вебінар «Як/чи українським школярам сьогодні вивчати історію країни-агресора»;
 - курс «Інструменти та прийоми формування громадянської компетентності учнів».
- Також щоденно проводиться загальнонаціональна хвилина мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Система виховної роботи гімназії

Головною метою, над виконанням якої працює колектив є виховати громадянина як члена правового суспільства, демократичної держави, особи, що відчуває й цінує ідеали України, свободи й рівності, усвідомлює вартість людського життя та гідності, здатна сама визначити пріоритети власного життя, прагне встановлення справедливої, миру в нашій країні, стабільної політичної системи й готова підтримувати її існування.

Виховна робота школи організована у відповідності з вимогами «Закону про освіту», державних концепцій національного, громадянського, патріотичного, превентивного та сімейного виховання.

При організації виховної роботи в школі керуємося **принципами:**

- педагогічної доцільності та цілеспрямованості;
- цілісності та системності;
- природовідповідності;
- опори у вихованні на дитячий колектив;
- забезпечення активної позиції учнів та їхніх представницьких органів у житті та колективній діяльності;
- зв'язку виховання з життям;
- єдності поваги й довіри до особистості та вимогливості до неї;
- єдності прав, свободи вибору та відповідальності особистості;
- єдності зусиль школи, сім'ї, позашкільних закладів, громадськості в процесі виховання.

Для досягнення поставленої мети ми спираємось на загальнолюдські цінності, такі як людина, сім'я, Батьківщина, праця, земля, творчість. Кінцевим результатом виховання є формування цілісної особистості, яка має активну творчу й соціальну позицію, високі

моральні якості, які постійно вдосконалює, уміє керувати своїм здоров'ям, прагне до знань і має певний достатній життєвий досвід, тобто готова до суспільного життя.

Стан учнівського самоврядування

Формування ініціативної, здатної приймати свідомі рішення особистості неможливе без широкого залучення учнів до управління шкільними справами через участь в органах учнівського самоврядування.

Учнівське самоврядування забезпечує комплексний виховний вплив на школярів шляхом їхнього залучення до усвідомленої й систематичної участі у вирішенні важливих питань життя класу та закладу, а загалом, що є на сьогодні важливим моментом, готує учнів до майбутнього самостійного життя, до становлення їх як гідних громадян держави.

Учнівське самоврядування організовано на загальношкільному та класному рівнях.

Загальношкільним органом учнівського самоврядування в школі є шкільний парламент, який формується на початку кожного навчального року.

Створені центри:

- дисципліни та порядку;
- культури та дозвілля;
- спорту та екології;
- преси та інформації;
- роботи з молодшими школярами.

Стан дитячого травматизму

Планомірно та систематично здійснюється робота з профілактики дитячого травматизму, питання збереження життя та здоров'я учнів розглядається на засіданнях методичних об'єднаннях класних керівників та вчителів-предметників, батьківської громади, психолого-педагогічних семінарах, правових лекторіях.

Щорічно проводяться тижні знань правил безпеки життєдіяльності:

1. Тиждень знань Правил Дорожнього руху (вересень).
2. Тиждень безпечного користування газом (вересень).
3. Тиждень попередження дитячого травматизму на осінніх канікулах (жовтень).
4. Тиждень знань пожежної безпеки (листопад).
5. Тиждень попередження дитячого травматизму на зимових канікулах (грудень)
6. Тиждень сприяння здоровому способу життя та безпеки життєдіяльності (лютий).
7. Тиждень попередження дитячого травматизму на весняних канікулах (березень).
8. Тиждень безпеки життєдіяльності «Цивільна оборона» (квітень).
9. Тиждень попередження дитячого травматизму на літніх канікулах (травень).

Класні керівники та вчителі-предметники ознайомлені з правилами безпечної організації екскурсій, виїздів учнів за межі міста на олімпіади та змагання, участі учнів у позашкільних заходах.

У школі здійснюється адміністративний контроль за проведенням бесід щодо попередження дитячого травматизму і записом на сторінках класних журналів, чергуванням по школі, проведенням інструктажів учнів з безпеки життєдіяльності, наявністю та веденням журналів реєстрації інструктажів з учнями. В кабінетах хімії, фізики, біології, інформатики наявні правила з безпеки життєдіяльності. Забезпечене неухильне виконання законодавчої та нормативної документації з техніки безпеки та охорони праці на уроках фізичної культури, під час проведення спортивно-масових заходів, уроків в кабінетах хімії, фізики, інформатики, спортивному залі.

Розроблено комплект бесід, які використовуються класними керівниками під час проведення годин спілкування. Перед канікулами та святковими днями в школі посилена профілактична робота по попередженню дитячого травматизму. Комплексні профілактичні заходи здійснено під час Тижнів знань безпеки життєдіяльності протягом року.

Забезпечення соціальної підтримки дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з малозабезпечених сімей та інших учнів із соціально вразливих категорій.

Забезпечення прав дитини – основний напрям сьогодення. Саме тому велика увага в школі приділяється питанню захисту прав та законних інтересів дітей уразливих категорій. З метою додержання законодавства, спрямованого на соціальну роботу з дітьми уразливої категорії, своєчасного виявлення дітей, які перебувають у складних умовах проживання, створено банк даних дітей пільгових категорій.